

Entitats critiquen les devolucions en calent i la vulneració de drets dels migrants a la frontera de l'Alt Empordà

Irídia i Novact demanen reforçar els serveis socials als ajuntaments afectats i alerten sobre identificacions per perfil ètnic a les estacions de Figueres

Un informe d'Irídia i l'Institut Novact de Noviolència denuncia que l'atenció i acollida de menors migrants sols a Catalunya, i especialment dels migrants en trànsit per la frontera entre Catalunya i França, vulnera drets fonamentals i està mancada de recursos. El document Violència i abandonament institucional vers les persones migrants critica les devolucions en calent i fa una anàlisi territorial de vulneració de drets i se centra en la ciutat de Barcelona, la frontera a l'Alt Empordà i les arribades amb pastera a les Illes Balears. En concret, pel que fa a la frontera catalanofrancesa, les entitats asseguren que els controls interiors s'han reprès arran de la suspensió de l'acord Schengen per part de França, fet que ha intensificat la vigilància policial. Aquesta situació obliga moltes persones migrants a recórrer a rutes més perilloses, com el túnel ferroviari, amb l'augment consegüent del risc d'accidents i mort, contribuint a consolidar un espai de "no-drets". La presència de forces de seguretat és molt elevada, però falta algun mecanisme de control o registre oficial que permeti fer seguiment i garantir la rendició de comptes sobre les actuacions policials. Aquest buit facilita pràctiques altament discrecionals, com devolucions en calent o abandonaments prop de la frontera, especialment per part de les autoritats franceses, amb una clara vulneració de drets fonamentals. D'altra banda, hi ha una "col·laboració activa entre les forces de seguretat franceses i espanyoles, que posa de manifest una política fronterera centrada en el rebuig i l'expulsió, més que no pas en la protecció o l'acollida. L'accés al dret d'asil i la detecció de situacions de vulnerabilitat queden altament restringits". Des del punt de vista territorial, s'identifiquen diferents espais amb dinàmiques pròpies. A la frontera empordanesa (el Pertús, Portbou i la Jonquera), hi tenen lloc controls bilaterals, procediments de readmissió i devolucions sense garanties, diu l'informe. A l'interior, Figueres es consolida com un punt clau de control, amb identificacions per perfil ètnic a les estacions de tren i autobús. En aquest dispositiu repressiu, fins i tot actors com els controladors ferroviaris contribueixen a limitar la mobilitat de les persones migrants. En conjunt, conclou l'informe, la frontera catalanofrancesa es configura com un entramat institucional de control, principalment policial però també civil, orientat a restringir el trànsit migratori. Aquesta dinàmica revela una "gestió excloent de la mobilitat, que obstaculitza l'exercici del dret a migrar dins l'espai europeu i vulnera drets fonamentals de manera sistemàtica". Tot i tractar-se d'una ruta de pas consolidada, Catalunya no disposa de cap recurs públic per a l'atenció de les persones en trànsit. Aquest buit institucional fa que l'assistència recaigui exclusivament en xarxes de voluntariat, que duen a terme una tasca imprescindible però que operen amb recursos molt limitats i cobertura insuficient. Per tot això, demana al govern de l'estat que es compleixi la legislació estatal i internacional pel que fa a les readmissions dels migrants i que s'estableixi un mecanisme independent de supervisió de les pràctiques policials als punts fronterers, als municipis de la zona, a les estacions de tren i als túnels. També demana eliminar l'ús del perfil racial o ètnic per part dels cossos policials per fer els controls migratoris, i que les companyies ferroviàries no participin en la detecció de possibles migrants irregulars. També es demana un protocol específic per als migrants en trànsit per Catalunya, per assegurar-los atenció bàsica temporal. Als ajuntaments de l'Alt Empordà afectats, demana reforçar-hi els serveis socials i d'acollida, i que es garanteixi l'accés als serveis bàsics, com l'empadronament. A la ciutat de Barcelona, la Direcció General de Protecció i Prevenció de la Infància i l'Adolescència (DGPPIA) de la Generalitat acollia el 2020 un total de 446 menors migrants sols, el rècord va ser el 2022 amb 451, i l'any passat n'hi havia 278, el 95% dels quals nois, i principalment de 16 o 17 anys. Però entre el 2021 i el 2024 s'han multiplicat per vuit el nombre de joves decretats majors d'edat a partir de proves biomèdiques. El 2021 van ser 50, i la xifra

es va incrementar fins als 407 el 2024. Fins al juny d'aquest any se n'han decretat 148. Els joves expulsats dels centres després de les proves d'edat han passat d'unes desenes a més de 350 l'any passat. Segons les entitats, Catalunya compta amb un marc normatiu robust i garantista envers els drets de la infància, incloent-hi la infància i adolescència no acompanyada. Tanmateix, quan es tracta de nens racialitzats, provinents de països amb passat colonial, aquestes garanties sovint es vulneren, amb pràctiques irregulars i discriminatòries. El sistema de protecció català per a la infància i adolescència no acompanyada funciona sota una lògica d'emergència i excepcionalitat. Cronifica mesures transitòries i no assegura recursos de continuïtat un cop els joves arriben a la majoria d'edat. "Es tracta d'un model adultocèntric i orientat a l'assimilació, que no respecta sempre el bagatge cultural ni religió dels joves", diu el document. La gestió és fragmentada entre l'Estat, la Generalitat i els municipis, sovint amb serveis externalitzats, fet que dilueix responsabilitats. Les tres fases d'atenció –detecció, acollida i estada– pateixen disfuncions interconnectades. Respecte a la identificació de la infància i l'accés a la protecció, s'ha detectat que hi ha joves que durant el procés de determinació de l'edat no es troben sota la tutela provisional de la DGPPIA. Per una banda, els processos de determinació de l'edat es duen a terme de forma sistemàtica, fins i tot, amb documentació vàlida. Aquesta pràctica és contrària a la legislació i la jurisprudència. D'altra banda, quan un infant és decretat major d'edat per fiscalia, la DGPPIA arxiva el seu procediment de desemparament, i les mesures de protecció, malgrat que es tingui documentació no impugnada. Aquestes pràctiques han generat que, en els últims anys, molts joves menors quedin en situació d'abandonament institucional, sensellarisme sobrevingut i extrema vulnerabilitat social. Sense accés a informació ni derivacions, només poden ser detectats pels serveis socials locals. Per a les entitats, cap jove menor d'edat hauria d'acabar en una situació de carrer, ni hauria de ser atès pels serveis socials d'atenció al sensellarisme. Tot i no tenir les competències, l'administració barcelonina assumeix part de l'atenció, però amb recursos insuficients. Les xarxes de suport comunitari intenten omplir aquest buit, però no poden substituir les responsabilitats de l'administració. La situació de carrer té un impacte molt negatiu en la salut mental i exposa els joves a violències i vulneracions greus de drets. Pel que fa a l'estada als centres, es constaten mancances estructurals en educació, salut mental, processos de regularització i participació social. Els joves pateixen segregació territorial i simbòlica, i se'ls exigeix una "actitud impol·luta, sense marge d'error". El sistema, diu l'informe, no assegura la igualtat d'oportunitats ni l'accés als drets fonamentals, i expulsa molts joves del circuit de protecció, augmentant el risc d'exclusió social. Per tot això, l'informe demana a la fiscalia que s'apliqui el principi de presumpció de minoria d'edat durant tot el procediment, i garantint representació jurídica especialitzada. També reclama que s'aturin els procediments de determinació d'edat quan els joves aportin documentació oficial no impugnada que els acrediti com a menors d'edat, recollint la jurisprudència del Tribunal Suprem. En aquest sentit, insisteix que cal deixar d'emetre decrets de majoria d'edat quan existeix documentació oficial no impugnada que acredita la minoria, i que s'ha de limitar l'ús de proves mèdiques per determinar l'edat i posar fi a les radiografies. A la DGPPIA li demana evitar el tancament d'expedients de desemparament i desinternament de joves amb documentació no impugnada que acredita la seva minoria d'edat. També vol que es tramitin dins dels terminis legals totes les peticions i renovacions de residència i treball dels joves tutelats, independentment de si estan en procés de determinació de l'edat. Igualment, vol que s'empadronin tots els infants i adolescents tutelats. D'altra banda, també es demana millorar les condicions dels centres d'acollida i protecció, i que estiguin ben connectats amb els nuclis urbans per facilitar la inclusió, l'accés a serveis públics i la mobilitat autònoma dels joves. També aposta per incrementar l'oferta de pisos d'autonomia i serveis de suport per fer la transició a la vida adulta. A la Direcció General de Migracions i Refugi demana que els menors amb documentació legal però que la fiscalia considera majors d'edat tinguin garantit l'accés a serveis bàsics com allotjament, higiene, alimentació, formació i inserció laboral. Per als joves extutelats demana que se'ls mantingui el suport i l'acompanyament. A les oficines de no discriminació de Generalitat i Ajuntament de Barcelona i a les sindicatures de greuges els demanen que facilitin l'accés a aquests joves per fer les seves reclamacions. A l'Ajuntament de Barcelona també li demana elaborar un pla d'actuació per als joves en situació de carrer, centrat sobretot en la salut mental, l'assessorament jurídic i la mediació intercultural. A més, vol que se'ls acompanyi en l'empadronament. L'informe també analitza l'increment d'arribades de migrants a les Illes Balears, i les deficiències i irregularitats detectades en la seva atenció i acollida, així com la vulneració del dret d'asil.

Font del document:

<https://www.diaridegirona.cat/alt-emporda/2025/10/02/entitats-critiquen-les-devolucions-calent-122198624.html>